

Andžela MARTINKEVIČ

Paroda ir pirmoji knyga apie Hamburgo menininkę Aliutę Mečys

Iki 2014 m. pabaigos Vokietijoje gyvenusios dailininkės Aliutės Mečys (Metschies, Meczies (1943–2013) kūryba buvo žinoma vos keletui Lietuvos žmonių. Po to, kai Kaune, Mykolo Žilinsko galerijoje 2014 m. gruodžio mėn. įvyko jos kūrybos paroda „Aliutė“, Lietuvoje kilo didžiulis susidomėjimas šia menininke. Tai – pirmoji paroda Lietuvoje, išsamiai pristačiusi lietuvių ir vokiečių kilmės Aliutės Mečys asmenybę ir kūrybą. Dviejose galerijos salėse eksponuota dalis 1978–2004 m. sukurtų tapybos darbų, piešinių, scenografijos eskizų, spektaklių plakatų. Taip pat demonstruoti ir asmeniniai dailininkės daiktai (suknelė, paltas, batai, kėdė), išlikę archyviniai dokumentai (Hamburgo lietuvių bendruomenės spaudiniai, kvietimai į renginius, laiškai, fotografijos).

Paroda sulaukė nemažo atgarsio visuomenėje, kai kurie žiūrovai lankėsi parodoje keletą kartų. Vienus traukė sudėtingos Aliutės paveikslų temos ir tragiškas, kartais gąsdinantis turinys,

kitus nepaprastai domino Aliutės Mečys gyvenimo istorija, kūrybinė veikla Vakarų Europos teatruose, draugystė su garsiuoju kompozitoriumi Györgiu Ligečiu (György Ligeti), siekis suartėti su Lietuva ir lietuvių bendruomene Hamburge. Informacijos spragas parodos lankytojai galėjo bent iš dalies užpildyti, įsigiję informatyvų parodos katalogą². Kol kas tai – apskritai vienintelis leidinys apie šią

dailininkę, apimantis analitinį menotyrininkės Rasos Andriušytės-Žukienės tekstą, menininkės tapybos ir scenografijos kūrinių reprodukcijas, rankraščio fragmentus, biografijos duomenis. Tai – nedidelio formato, paprasta knyga akį patraukiančiu sodraus raudonio viršeliu. Toks knygos įvaizdis atitinka Aliutės Mečys charakterį: ji buvo kukli, nesiekianti dėmesio, bet kartu – tokia stipri asmenybė, kokios nebuvo įmanoma nepastebėti.

Katalogas apima Aliutės Mečys biografiją su svarbiausiais jos akcentais, pradedant nuo esminių dailininkės gyvenimo datų,

išsilavinimo ir baigiant jos įkvėpimo šaltinių bei psichologinių kūrybos aspektų aptarimu. Visa tai archyvuose surinko ir skaitytojui suprantama forma nuosekliai pateikė Rasa Andriušytė-Žukienė. Svarbu, kad katalogas yra dvikalbis, prieinamas užsienio skaitytojams³. Nors tekste pritrūko kai kurių menininkės biografijos elementų (pavyzdžiui, taip ir liko nežinomas dailininkės motinos vardas, nerasta duomenų apie šeimos gyvenimą Koblence, pirmuosius Aliutės žingsnius į meno pasaulį), bet apskritai to, kas yra šiame parodos leidinyje, pilnai užtenka susidaryti bendrą įspūdį apie dailininkės gyvenimą, jos vidinį pasaulį. Tekstas informatyvus, įdėtos kelios išraiškingos fotografijos, gausu kūrinių reprodukcijų, todėl lieka vietos ir gilesnėms individualioms skaitytojų interpretacijoms bei apmąstymams.

Jau buvau užsiminusi apie itin estetišką ir tikslingą knygos dizainą. Verta paminėti, kad jį sukūrė Milda Kairaitienė, Lietuvoje pripažinta knygų dizainerė iš Nacionalinio M. K. Čiurlionio dailės muziejaus. Būtent jos dėka knyga yra patogaus dydžio ir maloni lytėti (parinktas ypatingos kokybės popierius), šriftai ir teksto išdėstymas nevargina akių: aiškiai atskirtos pastraipos, tinkamai apgalvoti nuotraukų ir naudojamų šriftų dydžiai. Išraiškingos ir kokybiškos nuotraukos⁴ kelia susidomėjimą, leidžia įsigilinti į dailininkės Aliutės Mečys kūrybą bei vidinį pasaulį iš arti. Traukianti žvilgsnį ir labai išpūdinga yra katalogo visuma: prislopintos, bet intensyvios raudonos spalvos viršeliai gražiai kontrastuoja su kiek priblukusios juodos spalvos juostele kiekvieno puslapio krašte. Tai – puikus grafinis sprendimas, minimaliomis priemonėmis taikliai nusakantis menininkei būdingą kūrybinį nerimą ir jos įtemptą, iracionalių ar tragiškų pojūčių kupiną vidinį gyvenimą. Turbūt neatsitiktinai viename pokalbyje su pianiste Raminta Lampsatyte Aliutė yra pasakiusi: „Nėra normalaus žmogaus šiame pasaulyje, bent aš tokio nesu

sutikusi. Niekas nebuvo ir nebus normalus. Užtat yra realybė ir ji – irealybė.“

Aliutė Mečys augo pokario Vokietijoje, grynai patriarchalinėje, šilumos vaikui nespinduliavusioje vokietės ir lietuvio šeimoje. Kaip teigė pati dailininkė, vaikystėje jai buvo draudžiama netgi piešti, tačiau, paauglystėje susirgus, daktarai patarė tėvams leisti dukrą studijuoti meną. Taip Aliutė atsidūrė Miuncheno dailės akademijoje, ją sėkmingai baigė ir pradėjo dirbti scenografe bei kostiumų dailininke garsiuose operos teatruose Hamburge, Stokholme, Londone. Kaip kataloge minima, apie darbo teatre etapą žinoma nedaug, bet galima teigti, kad Aliutės Mečys apokaliptinės vizijos pirmą ryškų pavidalą įgavo kuriant Györgio Ligečio operos „Le grand Macabre“ scenografiją ir kostiumus. Su Ligečiu, vengrų ir žydų kilmės kompozitoriumi, vienu svarbiausių Vakarų muzikos avangardo kūrėjų, Aliutę Mečys siejo draugystė, meilė ir kūrybinis bendradarbiavimas. Aliutės paveikslai liudija, kad jos vidinis ryšys su kompozitoriumi buvo komplikotas, bet nepaprastai stiprus. Jos įnašas į Ligečio muzikinę karjerą didžiulis, bet tai ligi šiol menkai nušviesta. Jos scenografija, skirta operai „Le grand Macabre“, buvo labai stiprus Ligečio kaip kompozitoriaus sėkmės veiksnys.

Išdirbusi teatro dailininke vienuolika metų, Aliutė Mečys staiga nutraukė scenografės karjerą ir, atsisakiusi pasiūlymų dirbti teatre, atsidėjo tapybai. Jos kūryba – autentiškas asmens išgyvenimų ir visuomenės reiškinų komentaras. Menas, kupinas nerimo, baimės, psichikos prieštaravimų, vienišumo, asmens skilimo vaizdinių. Tokie paveikslai gražina mus į praeitį ir leidžia suprasti žmogų, išgyvenusį karą, jautusį kolektyvinę kaltę dėl II pasaulinio karo padarinių, o vėliau sutrikdytą meilės ir laisvės suteiktų galimybių.

Dailininkės kūriniuose vystytos egzistencialistinio turinio kupinos apokaliptinės

temos – karas, senatvė, mirtis, pasaulio ir žmogaus kūno irimas. Egzistencinę krizę, pasaulio ir žmogaus dvasinį nuosmukį paveiksluose įkūnija susenę, sunykę, raukšlėti, deformuoti ir skylėti žmonių kūnai. Dailininkės kūriniai – autentiškas, tikroviškas vidinių dramų ir pasaulio, visuomenės reiškinių atspindys, slapčiausių žmogaus troškimų, baimių, nerimo, kaltės, asmenybės daugialypumo ir prieštaravimo vizualizavimas.

Paroda Kaune surengta praėjus metams po menininkės mirties. Menininkei mirus, jos darbai buvo perduoti “Dailininkų palikimų forumui” – visuomeninei organizacijai, besirūpinančiai Anapilin iškeliavusių menininkų kūrybiniu palikimu. „Dailininkų palikimų forumas“, bendradarbiaudamas su Kauno muziejais, suteikė galimybę lietuviams artimiau susipažinti su iki šiol menkai girdėta ir tyrinėta pokario menininkės kūryba. Dar 2013 m. galerija „Aukso pjūvis“ Vilniaus meno mugėje buvo pristatę žiūrovams kuklią Aliutės Mečys instaliaciją, tačiau tuomet ji nei didesnio lankytojų susidomėjimo, nei atgarsio spaudoje taip ir nesulaukė. Paroda M. Žilinsko galerijoje ir solidus katalogas – pirmieji tvirtesni žingsniai, įvertinant menininkės kūrybinį palikimą.

Apibendrinant galima drąsiai teigti, kad, nepaisant sunkaus archyvinio darbo ir pastangų parvežant paveikslus į Lietuvą,

įspūdingasis Aliutės Mečys kūrybos pasaulis gyvuos žmonių sąmonėje ir atmintyje dar ne vieną dešimtmetį. Gali būti, kad jos kontroversiški, mirtimi ir nusivylimu dvelkiantys paveikslai kai kuriuos žmones šokiravo. Bet gal to ir reikia? Kad žmonės niekada nepamirštų, koks žiaurus ir negailestingas yra karas, kokie žiaurūs gali būti žmonės ir kokia nykuma, beviltiškumas gali apimti tai supratus... Mano nuomone, šis katalogas yra ne tik puikus menotyrininkų, leidėjų ir muziejininkų komandos darbas. Jis atkreipia dėmesį į karo padarinius vidiniam žmogaus gyvenimui ir meniškai sielai.

Nuorodos

- ¹ Parodos kuratorė – menotyrininkė, VDU Menų fakulteto dėstytoja Rasa Andriušytė-Žukienė. Paroda „Aliutė“ M. Žilinsko galerijoje Kaune veikė nuo 2014 12 05 iki 2015 m. sausio.
- ² *Aliutė*. Dailininkės Aliutės Mečys (1943–2013) asmenybė ir kūryba. Parodos knyga, sud., įžanginio straipsnio autorė – Rasa Andriušytė-Žukienė. Kaunas: Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus, 2014.
- ³ Tekstus į anglų kalbą vertė Palmyra Sakalauskienė.
- ⁴ Skaitmeninių vaizdų autoriai – Edgaras Austinskas, Audrius Kapčius, Džiugas Palukaitis.